

بروزی بر وزیر امور خارجه نموده و هیئت وزرا هم در آنجا حضور داشته اند لهذا جناب وزیر مالیه مصی آگاهی مجلس مضمون آن تلگراف را تلفظ نموده اند این است خوانده میشود قرائت شد قریب باینمضمون (از اسلامبول از باب مالی حکم تلگرافی بسر کردگان و آن و موصل شده که از طرف صاکر ضمانی قدمی تخطی و تجاوز نشود و آنچه از بیمه ایران مال واسیر برده اند رد نمایند و دنباله اقدامات را از دست نداده نتیجه را مرض نواهم کرد)

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز ۳ شبه ۳ رجب دارالافورایملی

خلاصه مذاکرات روز شبه را آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

تلگرافی رازیه کنگاور از طرف آیه الله آقای حاجی میرزا حسین نجیل حاج میرزا خلیل رسیده بود قرائت شد قریب بدین مضمون (خدمت جناب مستطاب حجة الاسلام آقا سید جمال الدین انجاء انشاء وجود عالی را ملالی نخواهد بود و در ترویج شریعت موید خواهید بود .

البته خاطر شریف مسبوق است که جناب آقا شیخ محمد مهدی در ایام مجلسی پهل توجه نموده اند و در کرمانشاه جمعی با ایشان از این جهت مصادفت نموده و حال گفته جوانان در صدد هستند بلکه توهینی بایشان وارد آورند لازم است بولا که محترم اطلاع داده که نگذارند بجناب ایشان توهینی بشود (الاقمر محمد حسین نجیل مرحوم حاجی میرزا خلیل)

آقا میرزا فضلعلی آقا - آخر در باب کرمانشاهیان چه شد و چه اقدامی بعمل آمده؟

رئیس - جوابیکه میتوانم بگویم این است که جمعی اینجا آمده اند که مدعی ما سیف الدوله است گفتیم میتوانیم ثابت کنیم . گفتند بلی اسناد داریم دوروز بدیم آمده اند گفتند اسناد ما حاضر است معلم نوشتیم که بروند عدلیه حالا دیگر چه اقدامی باید شود نمیدانم .

حاجی ملک محمد - بلبرفته بودند خدمت وزیر داخله ایشان گفته بودند هنوز وزیر عدلیه معلوم نشده است فردا معلوم میشود .

حاجی سید محمد تقی - حالام جمعی جلوی بندرها گرفته اند و خیلی عجز ولایه نموده باید فکری از برای اینها کرد .

رئیس - کلیه این مجلس با این وضعی که حالیه پیدا کرده مردم فشار آورده اند تافوه مجریه نداشته باشیم مقصود آنها را بعمل آوریم اسباب اختلال کار است علاوه این ناخوشی و بریشانی عارضین هم مزید بر علت شده است .

آقا میرزا سید محمد مجتهد - مجلس همه وقت وضعت از ترتیب نظامنامه داخلی خارج است نگاه کنید ببینید با این وضع هیچ کاری پیشرفت میکند .

دبیر رسائل - ابدأ ما التزام بنظامنامه داخلی نداریم مردم هم ندارند .

آقا سید محمد تقی - مکرر در این خصوص گفته ام تاخته شده ام حالا هم مادامیکه در اینجا هستم خواهم گفتم .

آقا میرزا سید محمد مجتهد قانون اساسی چه شد ؟

آقا سید محمد تقی - میدانم که از اطراف

چگونه فشار آورده اند مجلس هم تقصیر ندارد و در حقیقت قانون اساسی ما قرآن است که در دست داریم .

وکیل التجار - اینکه گفته میشود که قانون اساسی ما قرآن است صحیح است آن اساس دین ما است ولی قانون اساسی حدود سلطنت را معین میکند و از آن حدود و زورا و وکلا و ملت معلوم میگردد این همه افتشاشات بواسطه این است که وظیفه و تکلیف هیچکس معلوم نیست .

رئیس - تمام شکوه دارید که چرا بنظامنامه داخلی رفتار نمیکنید یکی از مقررات آن این است که هر وقت یک مسئله را یا زوده نفر امضا کردند و متفق شدند آنوقت مطرح شود نه اینکه بطلبی بدون مقدمه گفته شود پس اگر باید این فصل را برداشت رای بدهید نسخ شود و الا همان ترتیب رفتار باید کرد .

حاج محمد اسمعیل آقا - در خصوص مسائل فوری چه باید کرد .

رئیس - در این خصوص امروز خیلی مذاکره شد قرار شد عده مرکب از شش نفر معین شود که در این مواد تحقیق کنند اگر باید بمجلس ارائه شود که بدهند و اگر راجع بوزارتخانه ما یا جای دیگر است رجوع نمایند .

وکیل التجار - مینترسم اینهم مثل انجمن عراضی شود که از ترتیب خارج شده است .

لایحه از طرف جمعی از تجار قرائت شد در باب خالصجات که در پنج ساله علاوه از آنچه را که دیگران قبول میکردند قبول میکنند که سالی پنج هزار تومان نقد و پنج هزار خردوار جنس و پنج هزار خردوار کاه باشد با آن ترتیبیکه سایرین قبول میکردند و در سه سال اخیر هم بانصد خردوار جنس و بانصد تومان نقد اضافه میکنند و هذالسه را هم ارفراز قلمدادی رئیس خالصه از نقد و جنس میبردارند .

رئیس - در اینجا خواننده شد از طرف صدیق الدوله و نصرت الممالک در دو سال اول علاوه از جزو جمع دیوانی چهار هزار و دو سال بعد چهار هزار و بانصد خردوار ازغله و کاه قبول کرده بودند بعد لایحه دیگری را آقا سید حسین آوردند که بانصد خردوار افزوده بودند امروز کسی دیگری کاغذی نوشته که پنج هزار خردوار جنس و پنج هزار نقد علاوه قبول کرده یعنی هزار خردوار بر اول افزوده شد حال تکلیف این است که این دولایحه را بوزارت مالیه بفرستیم هر کدام را صلاح دانسته عمل شود .

آقا سید محمد تقی - این اشخاص خیلی معتبر و محل توجه ملت هستند .

آقا سید محمد حسین - این اشخاص از نمره اول تجار هستند محتاج بحرفی نیست .

وکیل التجار - تفاوتی دارد اولاً در آن لایحه اول فقط خالصجات بود ولی در این تفاوت خالصه و قبول ذکر شده .

و ثانیاً در این لایحه عمل هذالسه را فقط از روی قلمدادی رئیس خالصه قبول کرده ولی در آن لایحه اولی علاوه هزار خردوار غله قبول کرده .

حاجی محمد ابراهیم - اول دونفر بودند که اظهار کردند و کسی دیگر نبود حالا که اینها پیدا شده اند علاوه میبماند باید باز اول بآن دونفر رجوع شود شاید خودشان همین ترتیب را قبول کنند آنها مقدم هستند .

حاج محمد اسمعیل آقا - اینجا یک تفاوتی

هست هر کدام بیشتر محل توجه و اطاعت بان ملت باشند او مقدم است .

مستشار الدوله - اظهارات این دوسه نفر در کمیسیون مطرح شده بدیهی است تا کمیسیون تحقیقات نکند بکسی نخواهد داد این که گفته فرستاده شود پیش وزیر مالیه صحیح است ولی با این موافقی که امروز از برای وزیر مالیه حاصل است از بابت همین خالصجات و غیره عقیده بنده رجوع بایشان نشده بهمان کمیسیون مالیه رجوع شود مطرح شده تطبیق کنند .

رئیس - البته باید در کمیسیون این جزئیات تصفیه شود .

مستشار الدوله فردا در کمیسیون تحقیقات میشود (تلگرافی از شیروان بامضای کدخدایان و وریش سفیدان رسیده بود آقا سید محمد تقی قرائت نمود قریب بدین مضمون) بتوسط آقای تقی زاده و آقا میرزا محمود خوانساری حضور و کلامی محترم دادا انشورای ملی مکرر در خصوص استرداد اسرا و مقنولین باشکالو عرض شده احقاق حق نشده اگر رهیت هستیم چرا بمرضان رسیدگی نمیشود اگر نیستیم اجازه بدهید بکاک روسه برویم تمام در تلگرافخانه متحصن منتظر تعیین تکلیف هستیم امروز اینجا فردا در روز قیامت مسئول خدا در و صل خواهند بود .

رئیس - این مطلب بگردد بپایان آمد ولی بواسطه پیش آمدن مطالب ارومیه در عهده تعویق و تاخیر ماند امروز رای داده شود که چه باید کرد .

آقا میرزا فضلعلی آقا - همان رای که آن روز داده شد که در مجلس رسیدگی شود همان را معمول دارید .

رئیس - پس یک روزی را معین نمائید که اقدام شود .

آقا سید حسین - این تعیین مواظت بر اینکه وزیر عدلیه معین شود .

رئیس - اگر وزیر باشد صدر الممالک هست .

آقا سید حسین - غرض این است که شاید در خصوص آصف الدوله هم هیچ اقدامی نشد

گویا پای او بکلی خارج شد و حال آنکه اول باید با او معاکه شود .

رئیس - پس مطلب باشد اوقتی که وزیر عدلیه تعیین شود .

صدیق حضرت - وزیر تغییر کرده وزارت نگاه که بجای خود باقی است .

وکیل الرعایا - آنچه لازمه اقدام بود در این باب شده و تحقیقات بعمل آمده فقط یک مطلب بود که معین شود حد و مجازات چه اندازه است حالا این مطلب را در حضور حجج اسلام هر مورد که باید معین شود معلوم کنید کدام این است که بعدی این کار مهم است که هر قدر در آن تسامح شود اسباب مایوسی مردم است عجاظه تقصیر این مرد معلوم است لازم تحقیق نیست .

آقا سید حسن - تقصیر معلوم مقصر هم معلوم حکم آن با حجج اسلام است پس قرار بگذارید که همان طوری که تحقیق و حکم نموده حکم مجازات داده شود .

حاج سید عبدالحسین شهبانی - این

مراضی که از شیروان رسیده طرف در این مطالب آصف الدوله بود و آن مسئله که در سابق دو مدلیه گفتگو شد طرف آن سالار مقام بود و در ضمن هم از آصف الدوله گفتگو بود گویا آصف الدوله هم برای معاکه حاضر نیست پس چه باید کرد.

آقای سید محمد تقی - در این تلگراف که استرداد اموال و فسانا مقتولین را خواسته اند در این مواقع باید بیثبات شرعی برسد و هیچ اسلام حکم فرمایند پس باید رسیدگی شود.

حاج سید عبدالحسین شهشاهی - پس این همه اسناد و نوشتهجات و تحقیقات در باب سالار بی خود بود و این تلگراف هم در باب مقتولین است که منظم شده اند.

آقای سید محمد تقی - اشتباه نشود که این مسئله منظم نیست مسئله قتل است که باید معلوم شود.

رئیس - آن روز قرار شد که در حضور هیچ اسلام تحقیقات شده و آنچه معلوم شد حکم فرماید اگر اسباب فراهم است که اقدام شود.

آقای میرزا سید محمد مجتهد - بعد از ختم مجلس جمعی نشسته در این باب گفتگو می نمایند.

حاج امام جمعه - دوسه ماه قبل مذاکره شد و این سئله خیلی بجا مؤثر افتاد و من یک روزی طرح کردم و قرار شد که دو پانزده روز تحقیق و مجازات شود روزنامه شاهد است عقیده بنده این است که در این کار اینقدر سستی نشود.

رئیس - صحیح است باید رای آخری داده شود. **حاج امام جمعه** - رای آخری آن روز داده شد و بقول احسن الدوله راجعا میماند میبوسد.

رئیس - این تأخیر بجهت پیش آمدن مسئله اروپا شد (قرار شد دو هفته آتی رسیدگی شود) **آقای میرزا سید محمد مجتهد** - مسئله باک چه شد ؟

رئیس - همانطوریکه فرمودید بعد از ختم مجلس ازده پانزده نفر انجمن شود در اینخصوص شرحی عرض میکنم.

احسن الدوله - از روزی که ما آمده ایم هر روز می بینیم از هر طرفی يك وقفه اتفاق می افتد همه را ما هیچ می بنداریم قتل میشود هیچ زن اسیر میشود هیچ ما خودمان هم دست بدست وزیرا داده مسامحه میکنیم میگویند بفرمایید بالا بحسین راضی میشود سکوت میکنیم آخر اوصاف بدهید هیچ کاری برای ملت صورت داده ایس.

آقای شیخ یوسف - نظام السلطنه تلگرافی کرده که اقدامات مجذبه کرده ام اگر صلاح میدانید قرائت شود.

آقای شیخ یوسف - تلگراف کرده اند که علت آشوب جماعتی بودند که در مسجد نو جمع شده بودند يك تلگراف امروز از تجار رسیده قرائت شود تحقیقات لازمه معلوم میشود.

آقای شیخ حسین شهیدی - يك فکری ای امینت تمام ولايات بکنید قزوين در نهایت سختی و شدت است امنیت بالهره برداشته شده بواسطه نبودن مجازات هه قسم هرج ومرج شده.

رئیس - اصلا چه شکایت از شیراز وجه از سایر بلاد رسیده اگر بواسطه ازدهام اهراز است مثل مسئله قشقایی وغیره.

یگانگه ازدهم بواسطه ضعیف اهل شهر است با مدیگر همین مظهر شیراز بواسطه ضعیف اهل شهر است يك قسم هم مثل اهالی تنگان که اهالی يك اظهار می کنند نصر السلطنه هم يك عنوانی میکند تمام اینها معاینه است که باید يك دفعه رفع و علاج شود.

حاج سید عبدالحسین شهشاهی - بر میخورد کسی پوشیده نیست که فوه مجریه در مملکت بواسطه خود عمل نمیکند.

آقای سید محمد تقی - در روز شب گذشته آقا میرزا ظاهر شرعی از شیران نوشته بودند و هر یضه اهل تنگان را فرستاده بودند بواسطه بعضی متمدات اظهار نمایند و لاطرف جاب رئیس اقدامات بعمل آمد و بو وزارت داخله فرستاده شده و اکنون شرح دیگری نوشته با هر یضه اهل تنگان قرائت میشود.

(مکتوب آقای میرزا ظاهر با هر یضه اهالی تنگان که مهور بهر جماعتی بود قرائت شد در صدمات وارده بر آنها و تعدیات مستبدین و قتل و غارت و شرارت اشرار مشرعا نکشته بودند استماع آن خیلی باعث تأسف مضار گردیده.)

آقای سید محمد تقی - در این باب باید اقدام کرد **آقای میرزا حسین طیب** - تلگرافی آمده بود بر ضاینها.

آقای سید حسین - تمام این مقاصد بواسطه نبودن مجازات است باید خیلی از سیه دار متشکر باشیم که بدین اندازه از ظلم وجود فثانت سکرده اگر دفعه اول تحقیق میشود مجازات داده میشد کار با اینجا نمیرسید.

آقای سید محمد جعفر - باید تحقیق شود بعد مجازات داده شود.

لسان الحکما - شاهزاده متمدن الدوله آدم درستی است از خودش تحقیق شود بهتر است.

رئیس - کلیه اغتشاشات بواسطه همراه نبودن فوه مجریه است از برای امتحان و استحضار یکرای در ایدیم پریروز که يك هیئت بی سرود حضور همایونی قرار شد لاشه نوشته شود و در حضور همایونی قرائت شود بستم شاهه مطالب لازمه را عرض نمایند حال لاشه خوانده شود و مجلس تصویب نماید تلگرافی از شیراز رسیده بود قرائت شد قریب باینمضمون (بوسط حبه الاسلام آقای سید محمد جعفر و آقای فقه الاسلام حضور و حکای دارالشواری ملی اولای تظلماتی که از هر طبقه شده از انجمن اسلامی کرده اند ماها که انجمن تجار هستیم خدا را شامد و گواه میخواستیم که هر ایش آنها صحیح است ثانیاً مستبدین جان و مال و شرف ما را از میان برده اند مسئله حاکم و معکومی از میان رفته الا اینکه چند نفر ساده لوح در میان جماعت مفسدین است که آلت دست آنها بوده و باسم مشروطیت تجارت و زراعت را از میان برداشته اند مطالب در ضمن مراضی کتبی بتوسط پست عرض شده و اساسی خود را يك يك علیحه است و توافقی کرده ایم بحضور خواهد رسید (تلگراف دیگر رسیده بود قرائت شد قریب بدین مضمون)

(خدمت آقای سید محمد جعفر و کلای شیراز امروز تکلیف شما که از طرف ملت شیراز و بلکه بوز جانب صوبه ملت و کالت دارید این است محض حفظ اهالی از مستعصین مسجد نو بفرسید و تحقیق نماید مطالب آنها چیست هنوز مطلقاً تاسکون نهمیده ام چند دفعه هم گفته ام مقاصد خود را نوشته بفرستید

آقای نکرده اند هر کدام شرحی بر حسب میل خود مینویسند و بدین ترتیب استحضاری از برای شما حاصل خواهد شد کدام اینست.

از حبه الاسلام آقای میرزا ابراهیم دامت برکاته تحقیق کنید تا تکلیف معلوم شود و هر چه از طرف مجلس امر شود التا بهالت ماطاعت خواهد کرد تا اگر از تلگراف خانه ایران این ایام اطمینان نیست بواسطه تلگراف خانه انگلیسی اقدامات لازمه را عمل آورید تا نظم شهر مجدداً برآورد نماید عجب نراز همه از روز پنجشنبه هر چه میفرستیم که مطالب شما چیست و این میاهو برای کیست چرا نمیکند ایراد هرج و مرج چندین ساله رفع شود خدمت جناب میرزا فرستاده قبول زحمت نموده و قرائت نامه نوشته فرستادم جواب دادند که چون در حضور جیسع اهالی نبوده قبول نداریم بدیهی است اشراز دروازه کاروزی هم مطیع همجو میشوئ خواه مندی بود و باید معلوم نیست قصدشان چیست.)

آقای میرزا محسن - این انجمن چیست ؟ **آقای سید محمد جعفر** - این انجمن مثل انجمنهای اتحادیه اینجا است و همه قسم اشخاص در جزو آنهاست از فاسد و فقیه فاسد.

آقای شیخ یوسف - نتیجه چیست ؟ **رئیس** - در این مجلس نتیجه را نمیتوانم بگویم هر چه مذاکره شود نتیجه حاصل خواهد شد کلیه امنیت آجارا باید از دولت خواست همین قدر از طرف مجلس مهادت باید مراهی شود که چند نفری که اسباب فساد هستند لاقول محترماً بستی تبعید شوند حال مجلس باید رای خود را در این خصوص اظهار نمایند.

آقای شیخ حسین - فرمودید از این مذاکرات نتیجه حاصل نمیشود از باب بلوکات تله گفتگو شد سر منشاء معلوم گردید اینجا هم مذاکره شود سر منشاء معلوم می شود.

اسدالله میرزا - البته کلای شیراز بهتر از شما میدانند پس از ایشان تحقیق شود بهتر است.

آقای شیخ یوسف - و کلای شیراز نمیتوانند بطور آزادی مطالب را بگویند.

وکیل التجار - بر فرض گفته شد فاسد ندارد چند وقت است از بابت طوائش گفتگو شد همه وقت هم فریاد میزنیم امروز تلگراف آمده است پریراز هم عرض کردم که رؤسای اهل فولادلو صریحاً به عمید السلطنه تلگراف کرده اند که آنجا آمده ایم که اگر کسی برضد شما حرف بزند او را بکشیم می خواهیم بفرستید از تلگراف خانه صورت تلگراف را بخواهید.

مرور تلگراف آمده است که سی نفر کتبه شده اند سه ساعت مذاکره میشود هیچ وجه انقاسی نشده است.

آقای سید حسین - باز هم دور و دور در مشرف قنات فارغ هستند سردار هم خدمت آورد که فوه مجریه نداریم نظرم در آنجا مشغول قتل و غارت است گویا همه این زحمت از برای این بود که سالار الدوله را بیاد آورند اینجا از او مهماندازی کنند. کو استنطاق سالار الدوله تا چه اندازه باید ملاحظه کرد همه جا مشغول است هر جا هم این بود بعضی تغییر حکومت اغتشاش میشود تصویب سیاحه السلطنه چه بود.

فخر السادات - در باب شیراز از طرف زراعت

آقای سید محمد تقی - چون ما در این اثبات حضور دارد از ایشان استحضار غرضه.

حاج محمدمستقیم السلطنه - این تلگرافات از شیراز آمده است (قرائت شد قریب باین مضمون) ما کار بيك گروه و نیم مالیات نداریم مملکت نظم ندارد علاج بفرمایید مشکل است قوام و پسرانش شیراز را آسوده بگذارند و انعام حجت فده است یا چای بازی بیایند کار رجوع شود بنا بروند خارجه.

وکیل الرعایا - هر وقت مرض شده مکه تله شیراز هم از طهران است همچو بیخالی می آید که باعث وزوای عظام هستند و حال معلوم شد که قوام و اولاد هستند اینها آنچه را که همه ساله بگرفتند تا نگیرند خفق را آسوده نخواهند گذارد حال اگر چند نفر از آنجا تبعید شود چه خواهد شد آیا آسمان بر زمین بیاید.

رئیس - حال اگر برای یک نفر دوتفر باشد نشود باین صبله اقدام نمود.

حسن علی خان - فرمودید در این خصوص رای گرفته شود آن روزی که وضع مملکت تغییر کرد رای گرفته شد که هر کس برضد مشروطیت اقدام کند و باعث فساد باشد باید او را معدوم کرد.

فقه الاسلام - آن تلگرافی که نظام السلطنه کرده و انجمن نموده است غیر از این است که در این تلگراف است در آن تلگراف اظهار شده که سبب این اشخاص هستند که در مسجد نوشته اند حالا باین مطااعت قرار داده اند چرا آن را تحقیق نمی کنید.

وکیل الرعایا - بعد از آنکه معلوم شد علت کست

رئیس - رای هر کسی آزاد است آقایان و کلای شیراز بهتر مسبقند بعد شیراز.

آقای سید محمد جعفر - روزی که تلگراف کان فیروز آمد چرا اقدام نکردید بدیهی است اقدام نشد فساد بیشتر خواهد شد.

آقای شیخ حسین - اینکه فرمودید جواب آقای رئیس نیست و این تلگراف آمده است که اسباب قتل قوام و پسرانش هستند.

آقای سید محمد جعفر - هر دو طرف حرف راست را نمیگویند.

آقای شیخ حسین - در هر شهریکه آشوبی میشود تمام مجلس داد میزنند که وزیر داخله امنیت باید خلاص عقیده بنده این است که باید امنیت آنجا را خواست و او به تبعید چند نفر از معتزترین هم باشد باید کرد حال اگر بیرون کردند دیگر گفته نشود که فساد شد مقصود این است که امنیت مملکت را باو رجوع کرده اند باید مملکت را امن کند نباید گفته شود که فلان کار را کرده.

حاج محمدمستقیم السلطنه - این طوری که بفرمایند تحمل امری فوق الطاقه است.

سید محمد جعفر فرمودند پس باید مجلس بو زراه اتفاق نماید که اگر محظوری رخ دهد اسباب ملات نشود **رئیس** - باید وزرا را این که در اینخصوص میدهند پیشنهاد مجلس نمایند مجلس هم همراهی خواهد کرد مجلس در این موارد رای نمی دهد.

محمدمستقیم السلطنه - بلی اشغالی که از حال مملکت اطلاع دارند ارائه طریق نمایند و اینکه این برای راجا حکم محل گفته است حال هر دو طرف را باید ملاحظه کرد که کدام يك مفرون صلاح است

وزیر امور خارجه - کمیسیون تشکیل میشود که معلوم گردد تصمیم از کدام طرف است چون سلطان عثمانی اشتباه شده و حکم سلطان هم همین است و تلگراف هم آمده است حاضر است با به در انجمن مخصوص قرائت شود.

صدیق حضرت - این کمیسیون در کجا است دولت واسطه هم هستند یاخیر ؟

وزیر امور خارجه - بلی در موصل است.

دکترونی لاله خان - خبر امروز را از سرحد دارید عثمانیها قدری تعطیل در سرحد کرده اند و شش مراده توب باستعداد خواسته اند.

وزیر امور خارجه - این غیر باین تلگراف است که داریم گویای اصل باشد اگر هم خیالی داشته اند موقوف شده است.

محمدمستقیم السلطنه - این خبر از کجا است که هنوز بو زارتخانه داخله ننامه است.

مستشار الدوله - جناب وزیر امور خارجه فرمودند که سلطان عثمانی اشتباه کرده اند که اینها تخطی کرده اند اول سلطان عثمانی حالش معلوم است که از تمام حالات مملکت خود با اطلاع است گذشته مملکت عثمانی مستبد است و ممکن نیست بدون اطلاع سلطان يك نفر بکتم بردارد تمام کارها بدستور اصل باجالی است و باجالی هم بدون امروز اجازه سلطان هیچ اقدامی نمیکنند پس معلوم میشود اینکار تايك ماه همین طور خواهد ماند.

وزیر امور خارجه - تاین کاغذها خوانده نشود این رای معلوم نمیشود.

حاج محمدمستقیم السلطنه - در خصوص شیراز رای داده نشد.

فقه الاسلام - خودشان تحقیق نمایند لابد از مابهر میدانند.

آقای شیخ یوسف - کمیسیونی از مجلس تشکیل میدهم جمعی از علمای می خواهم که با نظام السلطنه حاضر شده مغایره نمایند تحقیق میکنم و اطلاع می دهیم (گفتند اینکار مجلس نیست)

وکیل التجار - مدتی از فارس از قوام و کسانش شکایت داشتند حال حکومت هم تصدیق مینمایند در اینصورت محتاج نیست بمجلس اظهار شود هر طور وزارت داخله صلاح میدانند اصلاح نمایند.

حاج محمدمستقیم السلطنه - حال امروز غیر از آنروز است حالا چند تیره شده اند و باید از روی بصیرت اقدام شود و از تلگراف حکومت شیراز هم معلوم میشود این را یکی که آقا شیخ یوسف گفتند خوب است حضراً تحقیق شود.

حاجی سید عبدالحسین شهشاهی خوب است در صورتیکه مسئولیت با مجلس نباشد.

آقا شیخ یوسف - بنده این اشوب را از

تغییر بوجهت حکومت میدانم که از سابق مستبدین این طریق را پیش گرفته بدیهه های مختلف اغتشاش کرده که حکومت جدید نتواند حکومت نماید.

آقای سید حسین - گویا رای آن روزی مجلس فراموش شده که گفته شد چند نفر مقصد بهر اجاسی که هست تبعید شوند گویا اتفاق آرا بود حالا نتیجه بگیرد.

محمدمستقیم السلطنه - این هم بد را این نیست. (جمعی گفتند نمیشود)

آقای سید محمد جعفر میخواهم يك حرف حقیقت

بی برده و بی واهه بزنم. حال شیراز این است از بندر رود قوام الملک مخالف باشمشروطیت بود ما از مدتی که بود اولادش کمال سلوک را با مردم داشتند وقتی که خودش آمد بنای مقصد را گذارد يك انجمن ایرانی کادر آنجا انجمن ملی میگویند متعقد شد جمعی از علماء و فقیه مشغول کار بودند ولی کار پیش نمبرفت بعد صده پیدا شده انجمنی تشکیل دادند بجهت حفظ این انجمن بعد از آن تمام طبقات آمده داخل شدند چون قوام با مشروطیت همراه نبود جمعی از کسبه را فرستاده که برضد مشروطیت حرف بزنند چون اغلبیت نداشتند نتیجه نبخشیده اصرار در حرکت و کلا داشتند پس از حرکت منتظر يك فساد بودیم این بود

اصهان رسیدیم صدا بلند شد اگر چه مقصدشان صحیح بود ولی از روی غرض بود تا کاری کرده اند که همه با آنها متفق شدند قوام و پسرانش را بیرون کردند بعد از آن اشخاص متعرضین انجمن اسلامی چند نفر حکم تالیف شد بطوریکه اشخاصیکه در مسجد نو متعصب بودند و با قوام همراهی کرده بودند آنها را توهین کردند صوت الدوله که انجمن از او همراهی کرده بود دهات قوام را چایبید این طرف ظالم آن طرف ظالم رعیت بیچاره بواسطه طرفیت قوام با صول الدوله بای مال شدند و مکرر گفته شده جلو گیری نتایید که مبادا فتنه زیاد شود شاید اینها هم باطاً محرک باشند نظام السلطنه هم وارده شده شرایط استقلال از برای او فراهم نیست ایفغانی بواسطه غرض با قوام خانه رعیت را سوزانید شکایت از متعرضین انجمن اسلامی است.

وکیل الرعایا - از فرمایشات آقایان معلوم میشود هر مطلبی يك اولی دارد و يك آخری عمده سبب را باید بدست آورد عقیده بنده این است چیزی که گناه اغنیا را می بخشد آن موقوف شود از قرا لاقول سه هزار حبس هستند اینها را هم حبس نمایند و بعد مشغول تحقیقات شود.

حاج محمدمستقیم السلطنه - صحیح است ولی این رای نباید از مجلس داده شود.

آقای سید محمد جعفر - این ملک مشغول است نظام السلطنه حاکم یا با اقتداری است اگر او نتواند دیگری هم نخواهد توانست مالیات را نمیتواند وصول نمایند تجار غنغن کرده اند کمال التجار حمله نشود.

رئیس - تمام تلگرافات بو زارت داخله فرستاده میشود علاج هم همین است که مذکور شد.

آقای سید محمد جعفر - فرض این است این مملکتی که امروز پیش بیشتر است زیاد تر زیرا از ظالم است با بندر و زراد اقدام شود.

مقبل لشکر - نظام السلطنه که بحکومت شیراز مدین

شده آیا بانضام مجلس بوده یا نبوده لابد هر چه تصویب سکنه از هر دو طرف پذیرفته است خوب است تنویذ شود هر چه صلاح است اقدام نماید .

آقا میرزا حسین شهیدی - آیا نام وکلا میدانند که تمام ولایات منشور است و هر کسی از طرفی از ولایات خود حرف میزند ملایج بفرماید که عموم ولایات منظم شود .

آقا سید حسین - خوب است قزاقی از برای تمام ولایات گذاشته شود و آن این است که هر ضعیف میباید که لابد در هر ولایتی چند نفر مفسد دارد آنها را باید دفع نمود .

محترم السلطنه - این رای صحیح نیست اگر بخواهید تمام مفسدین را دفع نمائید کسی باقی نماند شما باید جلو گیری نمائید که فساد نکنند امروزه میباید برای آنها لجام درست کرد بدیهی است وقتی که لجام برداشته شد البته همه مفسد میشوند لجام همواره مجرب و موالیه است .

آقا سید حسین - در شیراز معلوم شد که نفر مفسدند در بروجرد معلوم شد یک نفر است هر وقت مجلس بخواهد بکارهای خودش رسیدگی نماید از اطراف تلگراف میرسد نمیگذارند حال از مشب قرار بگذارید یاد در این خصوص ها گفتگو نکنید و مشغول نظامنامه باشید با جدأ در صدد اصلاح بر آئید .

آقا شیخ یوسف - هر دولتی که بادولتی طرف میشود قوای استمدادی ندارد لابد با اقدامات پولتیکی اقدام مینماید امروزه يك اندازه قوای داخلی ضعیف شده پس باید با اقدام پولتیکی جلو گیری شود همان قسم که عرض کردم چند نفر از علماء که در مسجد نوبوند و چند نفر از آنها یک در خانه نشسته بودند و چند نفر از آنها یک در در تلگرافخانه بودند تلگرافخانه بخواهد تا مطالب تحقیق شود .

احتشام الاطبا - لایحه که نتیجه پریرد بود ارائه نشد .

رئیس - بلی با آن لایحه خوانده شود که درویم آن انجمن رامین نمائیم (لایحه که باید در حضور همایونی قرائت شود ، آقای حاج سید نصرالله قرائت کردند عموم و کلاً تعجبی گفته و تصویب کردند) .

مذاکرات روز پنجشنبه ۵ رجب دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز ۳ شنبه ۳ آقا سید محمد تقی قرائت کردند .

آقا سید محمد جعفر - نیم ساعت بیشتر این مردم مرا مظل نموده مطالب حقوق خود را کردند منجمله اهالی ساوه تشکیاتی اظهار داشتند و هم چنین جمعی مطالبه قانون اساسی را می کنند برخی مطالبه قانون وزارت عدلیه را میکنند و یازده قانون وزارت داخله را میخواهند ما تاکنون هیچ امری را از برای آنها صورت نداده ایم که بواسطه آن آنها را ساکت کنیم نه اهمیت بلاد را داده ایم باینستجا معاش آنها سهولت داده ایم اوقات ساه فقط مصروف امور جزئی میشود متظلمین کرمانشاه در اینجا تشکیاتی میکنند اگر باین ترتیب اوقات ما بی نتیجه بماند میترسم وقتی هجوم بیاورند و کار بر ما تنگ بگیرند .

آقا ملا حسن وارث - امنیت بلاد را حفظ است

بامجلس نیست

رئیس - باز همان ملا سکران سابق مطرح میشود پس اگر مردم قانون میخوانند بی درنگ شروع کنید بفرمانن قانون این اندازه اوقات مجلس را که صرف مطالب متفرقه می کنید قانون بفرمائید تا تمام شود .

آقا سید محمد تقی - مطلبی را میخواستم اظهار کنم .

مخیر الملک - فرار شد مطالی که خارج از خواندن قانون باشد مطرح نشود .

آقا سید محمد تقی - این مطلبی را که بنده می خواهم اظهار کنم خارج از این ترتیب نیست .

مخیر الملک - مطلبی که مطرح می شود باید لاف ۱۰ نفر در آن متفق باشند .

آقا سید محمد تقی - بنده نخواستم لایحه اظهار کنم که اتفاق یازده نفر شرط باشد تعلق آزاد است .

آقا شیخ حسین - ما باید دو ساعت وقت خودمان را صرف قانون کنیم بعد از آن هر کس هر مطلبی دارد اظهار نماید .

رئیس - هر مطلبی باید قبل از وقت روی کاغذ بیاید تا من ببینم شاید مطلبی که شما حالا میخواهید عنوان بکنید شکایت از اظهارات مردم باشد این مطلب را نباید تعاقب کرد مجلس باید بکار خود بپردازد .

مردم باید بدانند که این اساس جهت شکایت است هر کس مطلبی دارد باید بوسیله و اظهار کند .

آقا سید حسین - کلیه از امروز باید دو ساعت اول وقت مجلس صرف قرائت قانون شود مسگر در صورتی که امر فوری بمجلس راجع شود (بالاخر در این باب خیلی مذاکرات بپایان آمد و شروع شد بقرائت نظامنامه وزارت داخله شد بعد از قرائت چند ماده) .

آقا سید حسین تقی زاده - سابق در خصوص فرستادن مأمور جهت ولایات برای انجمن لیاتی مذاکره زیاد شد و رای گرفته شد ولی قطعاً منصرف برای شمولایات هم به خاطر تیب باقی مانده لایحه برای بیلاخوردان یافته بود که مردم خودش انجمن لیالی اقدامی نمایند تولید فتنه شود جهة اینکه تا حال مأمور نرفته است چیست فقط بگیلان رفت در صورتیکه همه جا بنابود برود خصوص آذربایجان .

وکیل الرعایا - تا کتون در این خصوص مذاکره زیاد شده و فقط نتیجه همان شده که بوزارت داخله یاد آوری شود .

رئیس - فرمود امروز يك که بیسوی مدعی العمومی تشکیل شود که کمتر این مطالب بمجلس وارد شود و نیز کمیسیون تشکیل شود جهت مذاکره رسیدگی تلگرافات و غیره که فوری است در خارجه شنیده این که مدعی العمومی هست حالا در اینجا مثلا جنایتی اتفاق افتاد یا متظلمی هست و با طرف حاضر نیست لابد يك کسی لازم است که از جانب آنها وکالت نماید .

حاج امام جمعه - اینها اینکه مدعی العمومی هستند در این جا چه کردند که از برای مدعی العمومی دیگر چاره بکنیم من ملاحظه می نمایم مشروطه در تمام ممالک عالم مفید بسوائه زاید است در اینجا نتیجه بخشیده اسباب هر چه می ج شده است یکی اینکه فتح باب رشوه و یکی از میان رفتن مجازات شده است .

رئیس - عمدها عرض اینست که مدعی العمومی در خارجه کاوش این است ولی اینجا این هیئت از برای این معین میشود که چون کسی محل اعتدالی ندارد او را بهر جایی که لازم است برده احقان حق نماید .

مستشار الدوله - ترتیب مدعی العموم در خارجه از لوازم عدلیه است وقتی که عدلیه صحیح تأسیس شد آنهم بالطبع صحیح خواهد شد حالا میخواهیم این هیئت را در خارج از عدلیه تأسیس کنیم چون اسباب جمع نیست بیشتر اسباب جمع خواهد شد .

محقق الدوله - مسئله که مستشار الدرا فرمودند صحیح بود عقیده بنده این است که اگر مجلس اقدامی کند که بعضی موانع پیشرفت کار قبیل واسطه وغیره برداشته شود بهتر است .

آقا شیخ حسین - این مدعی العمومی گفته شد درست معنی آن فهمیده نشد اینطور معنی کرده شده که اگر در بیابان کسی کشته شود ورته نداشته باشد شرع ما معین کرده که مدعی طرف از در زمان ظهور امام است و در زمان غیبه نایب امام است در این صورت مدعی العمومی دیگر نداریم .

رئیس - مقصود شما صحیح است که در زمان ظهور با امام عصر و در زمان غیبت بانایب امام است ولی مرام میگوئیم همین مدعی العمومی که معین می شود بتصویب حکام شرع خواهد بود .

آقا سید حسین تقی زاده - حالا غیر از تظلمات شخصی که در این مجلس آمده و مانده و مطالب دیگر که قریب بیاضد فقره است اینطور شکایات را در جاهای دیگر خیلی اهمیت می دهند در اینجا اگر بشمازیم قریب بیستجاه رسیده است از قبیل تظلمات نوح سیلاخور و متظلمین کرمانشاه و غیره که همه مختل مانده بقول آقای مخیر الملک که يك روزی گفتند يك انجمنی تشکیل شود که هر وقت این مطالب بمجلس وارد شود بلافاصله تحقیق نموده بهر جایی که راجع است رجوع نمایند این کمیسیون عریض نمی تواند باین عریض عمومی برسد ماهم هر يك بگردن بگذریم میاندازیم پس باید لافل رجوع کنیم بجاییکه بعریض آنها رسیدگی شود و هر چند ماه که میماند و از برای افتند لا اقل در آنجا باشند همچنین يك کمیسیون لازم است که بتلگرافات ولوایح رسیدگی نموده هر چه راجع است بمجلس رجوع شود و هر چه بجاهای دیگر راجع است بمجلس دیگر رجوع شود .

رئیس - این فرمایش تقی زاده صحیح است که باید دو هیئت تشکیل شود هر يك مرکب از ۶ نفر یکی برای رسیدگی بعریض عمومی یکی هم برای عریض فوری که وارد مجلس می شود تا وقت مجلس ضایع نشود .

حاج امام جمعه - امر سیم که لازم است تقوی عدلیه است زیرا که امروز اکثر امورات راجع به عدلیه است .

رئیس - بنده هم بخواستم این سیمی را بگویم باید يك کمیسیون از آقایان و کلاً معین شده و آقایان